

Ukmergės rajono savivaldybės administracijai
Ukmergės rajono savivaldybės tarybai
Ukmergės rajono merui Dariui Varnui
Lietuvos laisvės kovų dalyviams, tremtiniais ir politiniams kaliniais
Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centrui

Kopijos:

Lietuvos Respublikos Prezidentui
Lietuvos Respublikos Seimo nariams
Lietuvos Respublikos Seimo Laisvės kovų ir valstybės istorinės atminties komisijai
Žiniasklaidai

TAUTOS FORUMAS

DĖL PAMINKLINIO AKMENS VYČIO APYGARDOS PARTIZANŲ VADUI JUOZUI KRIKŠTAPONIUI IŠSAUGOJIMO

REIKALAVIMAS

2026 m. vasario 24 d.

*Gerbiama Ukmergės rajono savivaldybės administracija,
Gerbiami Ukmergės rajono savivaldybės tarybos nariai,
Gerbiamas Ukmergės rajono Mere,*

Tautos forumas, atsižvelgdamas į tremtinių, politinių kalinių ir Ukmergės bendruomenės atstovų prašymus atkreipia dėmesį į planuojamą skvero, esančio Vytauto g. 30A, Ukmergėje, rekonstrukcijos projektą, kuriame nenumatoma palikti arba tinkamai integruoti paminklinį akmenį, skirtą Vyčio apygardos partizanų vadui Juozui Krikštaponiui.

Tremtiniai ir politiniai kaliniai 1996 m. spalio 6 d., vadovaudamiesi tuo metu galiojusiais teisės aktais ir žmonių paaukotomis lėšomis, pastatė architekto M. Striogos sukurtą paminklinį akmenį Juozui Krikštaponiui. Paminklą pašventino viena ryškiausių Lietuvos dvasininkų ir disidentų asmenybių – kunigas, politinis kalinys, kovotojas už tikėjimo ir tautos laisvę monsinjoras Alfonsas Svarinskas, o aikštei buvo suteiktas Juozo Krikštaponio vardas. Tai buvo politinių kalinių, tremtinių ir vietos bendruomenės valios išraiška bei istorinio teisingumo atkūrimo ženklas.

Tačiau 2019 m. kovo 28 d. Ukmergės rajono savivaldybė, nesitardama su visuomene ir apie tai tinkamai jos neinformavusi, panaikino Juozo Krikštaponio aikštės pavadinimą neva tvarkydama adresus. Tik kilus pasipiktinimui dėl paties paminklo likimo tapo aišku, jog iš esmės pradėta keisti ir naikinti mūsų šalies laisvės kovų istorinę atmintį.

Tautos forumas nekvestionuoja miesto erdvių atnaujinimo ir palaiko iniciatyvas, kurios puoselėja vieną seniausių Lietuvos miestų – gilią istorines šaknis ir išskirtinį kultūrinį paveldą turinčią Ukmergę – bei gerina jos infrastruktūrą. Tačiau miesto modernizavimas negali būti vykdomas istorinės atminties sąskaita. 2025 m. kovo 27 d. Regionų administracinis teismas panaikino Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro direktoriaus įsakymą, kuriuo buvo nurodyta pašalinti (perkelti) Juozo Krikštaponio paminklą. Teismas sprendimu apgynė Juozo Krikštaponio vardą.

Atkreipiame dėmesį, kad 2023 m. Ukmergės rajono mero potvarkiu sudaryta komisija dėl J. Krikštaponio paminklo priėmė sprendimą, jog paminklas negali būti iškeltas iš Ukmergės miesto ribų.

Be to, 2025 m. LGGRTC direktorius įsakymu-rekomendacija nustatė, kad Ukmergės savivaldybės veiksmai, susiję su atminimo ženklų rekonstrukcija ar pertvarkymu, turi būti derinami su Ukmergės tremtinių sąjunga.

Nepaisant to, rengiant minėtos aikštės rekonstrukcijos projektą Teismo sprendimas buvo ignoruotas, o į minėtą rekomendaciją sąmoningai neatsižvelgta.

Dėl galimų procedūrinių pažeidimų ir reikalavimo užtikrinti teisėtą viešinimo procedūrą

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos organizacijų atstovai informavo Jus, kad projektas numato sprendinius teritorijoje, esančioje Ukmergės miesto senamiestyje, taip pat sprendinius, susijusius su memorialinio objekto likimu bei intervencijas į brandžių medžių aplinką.

Pažymime, kad pagal Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 4 straipsnyje įtvirtintus veiklos principus, savivaldybė privalo užtikrinti gyventojų dalyvavimą tvarkant viešuosius reikalus, laikytis skaidrumo, atsakomybės ir teisėtumo principų. Gyventojų dalyvavimas negali būti formalus ar imituojamas. Pagal Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo 37 ir 38 straipsnius, visuomenės dalyvavimas teritorijų planavimo procese turi būti realus ir veiksmingas. Vien tik nuotolinis svarstymas, kai sprendžiami jautrūs kultūrinės atminties ir memorialiniai klausimai, neužtikrina visapusiško ir sąžiningo visuomenės įtraukimo. Nesuteikti galimybės gyvai diskutuoti, užduoti klausimus bei susipažinti su visa projekto medžiaga, gali būti vertinama kaip esminis procedūrinis pažeidimas.

ATSIŽVELGDAMI Į IŠDĖSTYTAS APLINKYBES, REIKALAUJAME:

1. Nedelsiant sustabdyti projekto tvirtinimo procedūras iki bus pašalinti galimi procedūriniai pažeidimai ir užtikrintas teisės aktų reikalavimus atitinkantis viešinimo procesas.
2. Organizuoti gyvą, atvirą ir viešą susitikimą su Ukmergės bendruomene ir pateikti viešą rašytinį ir išsamiai motyvuotą teisinį paaiškinimą, kodėl buvo ignoruotas Teismo sprendimas ir 2025 m. LGGRTC direktoriaus įsakymas-rekomendacija, kuo grindžiami planuojami sprendiniai dėl memorialinio objekto statuso.
3. Užtikrinti, kad paminklinis akmuo liktų esamoje vietoje arba būtų integruotas į atnaujintą skverą, išsaugant jo istorinę ir memorialinę paskirtį.
4. Atkreipiamo dėmesį, kad ignoruojant Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos organizacijų atstovų reikalavimus ir minėtą Teismo sprendimą bei 2025 m. LGGRTC direktoriaus įsakymą-rekomendaciją, Tautos forumas įsipareigoja ginti Vyčio apygardos partizanų vado Juozo Krikštaponio atminimo išsaugojimą visomis įstatymo lestinomis priemonėmis, įskaitant teismus ir visuomenės nepaklusnumo akcijas.

Istorinė atmintis negali būti kliūtimi Ukmergės plėtrai, nes tai yra miesto tapatybės pagrindas. Moderni Ukmergė gali būti šiuolaikiška, bet neginčijamai pagarbi savo istorijai.

Tautos Forumo Iniciatyvinės grupės vardu

Gaudentas Aukštikalnis
Alina Laučienė
Neringa Paškevičienė
Algimantas Jankauskas
Vilius Adomaitis
Daiva Jakubonienė
Almantas Stankūnas
Sigita Dimgailė
Valentinas Šapalas

Dėl papildomos informacijos kreiptis į Almantą Stankūną, tel.: 0699 14737